

MADANIYATLARARO KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA
XALQ ERTAKLARINING O'ZIGA XOS AHAMIYATI



<https://doi.org/10.5281/zenodo.7335721>

Saidova Zilola O'roqovna

O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy Kommunikatsiyalar Universiteti
katta o'qituvchi
Zilola8@yandex.ru

Annotatsiya. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya madaniyatlarni, shu jumladan o'zingizning madaniyatingizni ham tushunish va bu tushunchadan boshqa madaniyat vakillari bilan muvaffaqiyatli muloqot qilish uchun foydalanish qobiliyatini anglatadi. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya imo-ishoralar va suhbatdoshlar orasidagi masofa madaniyatdan madaniyatga qanday farq qilishini tushunishni o'z ichiga olishi mumkin.

Kalit so'zlar. Madaniyat, an'anaviy ertaklar, metafora, hikoyalar, vosita, til o'rganish, voqea, ishonch, taqdimot

Annotation. Intercultural communicative competence is the ability to understand cultures, including your own, and use this understanding to communicate with people from other cultures successfully. Intercultural communicative competence could include understanding how gestures and the distance between speakers vary from culture to culture.

Key words. Culture, folk tales, metaphors, stories, tool, language learning, event, trust, presentation

Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish tashrif buyuruvchilar uchun o'z mamlakatlari va madaniyati bo'yicha yozma yoki onlayn qo'llanma ishlab chiqarish, tashrif buyuruvchilar tomonidan yozilgan qo'llanmalarni o'qish va muhokama qilish, turli ommaviy axborot vositalarida, jumladan, kino, adabiyot va televideniya maqsadli madaniyatning jihatlarini o'rganish, jihatlar bo'yicha taqdimotlar o'tkazishni hamda o'qituvchining o'z madaniyati bo'yicha o'z tajribasidan foydalanish yo'llarini o'z ichiga oladi.

Ko'pchiligimiz bir necha xil madaniyat vakillari bo'lgan talabalar guruhlariga bilan ishlasak, boshqalarimiz asosan yagona-madaniyat vakillari guruhlariga dars beradi. Ikkala holatda ham, talabalarimizning yoshi va mutaxassisligidan qat'i nazar, an'anaviy ertaklarni aytib berish orqali xilma-xillikni kuzatish imkoniyati mavjud. [Дьячкова 2012:64]

Barcha madaniyatlarning xalq ertaklari universal mavzularga ega va shu bilan birga, ko'pincha metafora orqali boshqa madaniyatlar haqidagi tasavvurimizni yoritadigan va o'zgartira oladigan o'ziga xos xususiyatlar haqida gapirib beradi. [Lakoff G., Johnson M. 1990:387]

Men til o'rganuvchilarga boshqa madaniyat haqida hikoyalar almashish kabi tushuncha beradigan boshqa vositani bilmayman. Hikoyalar so'zlab berish madaniy xilma-xillikni kuzatish imkonini beradi, talabalarga til o'rganishda va o'z-o'zini hurmat qilishni o'rganishda yordam beradi.

Bitta guruhda turli hil millat va madaniyat vakillari tahsil olishlari mumkin. Ba'zan talabalar ilk bor madaniyatlari haqida kam ma'lumotga ega bo'lgan tengdoshlari bilan muloqot qilishlari mumkin. Ularning bir guruh sifatida samarali faoliyat yuritishi uchun o'qituvchi sifatidagi asosiy vazifalardan biri ularga bir-birining madaniyatini teng darajada o'rganish imkoniyatini berishdir, shuning uchun o'zaro tushunishni rivojlantirish kerak. Talabalarga o'z madaniyatlaridan qisqacha xalq ertaklarini ingliz tilida aytib berish imkoniyatini berish orqali madaniy tafovut ko'pincha qiziqish, diqqat bilan tinglash va ularning umumiy jihatlari borligini anglash orqali bartaraf etiladi.

Hikmatli ertaklar ham Yevropa, ham Osiyo an'anaviy hikoyalarida ko'zga tashlanadi va ba'zida bir xil hikoyalar dunyoning ikkala qismida ham ozgina farqlar bilan aytiladi.

Odatdagi mashg'ulot o'quvchilarning o'qituvchi tomonidan ikki yoki uch daqiqalik qisqa ertakni tinglashlari keyin o'zlari ertak aytib berishga tayyorlanishlarini o'z ichiga oladi. Qachonki til o'rganuvchilar shaxsiy javob va madaniy xabardorlikka ko'proq e'tibor qaratsalargina kuzatuv vazifalari tushunishni tekshirishdan ko'ra yaxshiroq ishlaydi.

Talabalar shunday mashg'ulotni bajarganlaridan so'ng, o'qituvchi ularni keyingi darsda o'z madaniyatidan yaxshi biladigan qisqa hikoyani aytib berishga tayyorlanishni taklif qilishi mumkin. Ularning vazifasi matndan o'qimasdan, voqeani o'z so'zlari bilan aytib bera olishdir. Mashq qilish vaqti sinfdan tashqarida rag'batlantiriladi va talaffuz amaliyoti vazifalari dars vaqtida va undan tashqarida bajarilishi mumkin. Talabalar sinf bo'ylab harakatlanib, o'zlarining birinchi hikoyalarini bir nechta turli sheriklarga, eng yaxshisi, boshqa madaniyat vakillariga aytib berishadi. Har safar ular sheriklariga keyingi javob vazifalarini berishlari mumkin. Ushbu faol, sezgir tinglash hikoyachining o'z ertaklarini aytib berish va takrorlashda o'ziga bo'lgan hurmatini oshiradi. Ingliz tilida ertak aytib bera olish talabalarga ishonch bag'ishlaydi va kengaytirilgan nutq va taqdimotlar uchun ajoyib tayyorgarlikdir. [O'zbek xalq ertaklari 1978]

Ba'zan biz turli hil meros vakillari bo'lgan bitta umumiy madaniyatga ega bo'lgan talabalarni o'qitayotgan bo'lishimiz mumkin. Bu kabi talabalarining madaniy merosini saqlash va ogohligini oshirish juda muhim va buni qilishning bir usuli - hikoya qilish. Agar talaba boshqalarga ertak aytib berishga o'ziga ishonmasa yoki o'ziga ishonmasa, o'qituvchi o'sha o'quvchining madaniyatidan hikoya qilishi mumkin. Talaba o'qituvchiga hikoyani sinfdan tashqarida aytib berishi mumkin yoki o'qituvchiga sarlavhani ingliz tiliga tarjima qilib, uni Internetda qidirib topishga yordam berishi mumkin. Shu bilan bir qatorda, Internetda har qanday madaniyatga tegishli bo'lgan ingliz tilida yozilgan boshqa mos va oddiy hikoyalarni topish oson. Bu usul orqali o'zga madaniyat vakillari o'zlarini erkin his qilishlari, talabalar jamoasida mamnuniyat ularning tez moslasha olishlarini ta'minlashi mumkin. Biroq, o'quvchi buni qulay his qilishiga oldindan ishonch hosil qilgandan keyingina hikoyani aytib berish tavsiya etiladi. [E.C. Полат 1999]

Talabalar o'qituvchiga shu tarzda aytib bergan hikoyalar ko'pincha keyinchalik o'qituvchining boshqa talabalarga aytib beradigan hikoyalariga aylanadi. Bu og'zaki an'anaga to'g'ri keladi, bunda hikoya bir so'zlovchidan keyingi avlodga avloddan-avlodga o'tadi, har bir hikoyachi uni o'ziga xos qiladi va biroz o'zgartiradi. Baholash uchun qilingan vazifani bajarishdan ko'ra, bunday o'qitish insonparvarlik va o'ziga xos motivatsiyadir, chunki sezgir va minnatdor auditoriya va kelajakdagi auditoriya mavjud.

Umumiy madaniyat vakillaridan tashkil topgan guruh boshqa madaniyatlarni o'rganish uchun boshqalarga qaraganda ko'proq ehtiyojmand. Boshqa madaniyatni an'anaviy hikoyalari orqali tanishtirish o'quvchilarni uning geografiyasi, tarixi, san'ati, yozma adabiyoti yoki zamonaviy jamiyati haqida o'rgatish kabi muhimdir, chunki hikoya qilish bizni ushbu madaniyatning hayoliy manzarasiga chuqur olib kiradi.

ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Дьячкова Светлана Артуровна, Луховицкий Всеволод Владимирович «Активные методы обучения на уроках литературы». - М.: Педагогический университет «Первое сентября» 2012. - 64 с.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пособие/Под ред. Е.С. Полат. - М., 1999.
3. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By // Theory of Metaphor. M., 1990. P. 387-415.
4. Ona tili o'qitish metodikasi- K. Qosimova , Matchanov.. Nashr yili: 2009. Tili: O'zbek (lot). Betlar: 352.

5. Ткаченко И. В., Шарохина Е. В. Риторика
6. O'zbek xalq ertaklari. - T.: Fan, 1978
7. Omonov, Q. S., Rikhsieva, G. S., & Khalmurzaeva, N. T. (2021). THE ORIGIN OF AN OFFICIAL TURKIC STYLE AND ITS PLACE IN THE DEVELOPMENT OF A WRITTEN LITERARY LANGUAGE. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES* (2767-3758), 2(08), 45-49.
8. Hulkar, M. (2019). INTERACTIVE METHODS OF PEDAGOGICAL PROGRAMS IN TRAINING Oriental Languages. *Uzbekistan Journal of Oriental Studies*, 1(2), 146-155.
9. OMOROV, Q. (2014). ORTA ҶАҒА АЎТ ТҮРКҶЕ RESMЇ YAZILARDA SÖZCÜK SEÇME MESELESİ. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 257-268.
10. Халмурзаева, Н. Т. (2020). Типология японского коммуникативно-делового этикета. *Вестник науки и образования*, (14-2 (92)), 26-30.
11. Abdullayevna, N. S. (2019). Языковая политика в Китае: идентификация общественно-политической терминологии Насирова Саодат Абдуллаевна. *КИТАЙСКАЯ ЛИНГВИСТИКА И СИНОЛОГИЯ*, 3, 384.
12. Хашимова, С. А. (2020). ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТИВНЫХ ГЛАГОЛОВ ПРИ ПОМОЩИ СУФФИКСАЦИИ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. In *Страны. Языки. Культура: сборник материалов XI-й международной научно-практической конференции/Под ред. проф. Абуевой НН Махачкала: ДГТУ. 391 с (p. 361).*